

sicut nō dat robur iuri nāli: ita nec pōt eius
robur minuere uel auferre: qz nec voluntas
hōis pōt imitare nāz, t̄ iō si scriptura legis
stineat aligd ɔ ius nāle iūsta ē: nec h̄z viaz
obligandi. ibi. n. ius positiū nō h̄z locū nisi
īc̄tu ius nāle diffinit ytrū sic vel aliū fiat sic
ē habitū ē. z iō nec tales scripture leges di-
cūtur: s̄ poti' legis corruptioes ut s̄ dictuz ē
z iō fm̄ eas nō ē iudicadū. Ad secūdū di-
cēdū q̄ sicut leges ii que fm̄ se cōtrariāt̄ iu-
ri nāli vel sēp vel ut i pluribus. ita ēt leges q̄
sunt recte posite in aligb̄ casib̄ deficiunt i g-
bus si seruarent̄ ēent ɔ ius nāle. z iō i talib̄
nō ē fm̄ līraz legl̄ indicadū s̄ recurrēdū ad
egitatē quā iterdit legislatorz. vñ iurisperitus
dicit. Nulla rō iuris aut egritatis benignitas
patit ut q̄ salubrī p̄ vtilitate hōi ium introdi-
cūtur ea nos duriorē iterptatiōe ɔ ipsoz cō-
modū pdicam̄ ad seueritatez. z i talib̄ ēt
legislatorz aliū iudicaret. z si ɔ siderasset lege
definiass̄. et p̄ b̄ p̄ rīsno ad ētuū.

Ad sextum sic proce

dē. **V**idet q̄ iudiciū p̄ usurpatōne; nō redatur puerū. **I**usticia. n. ē rectitudo qdā in agendis. s̄z nibil depit veritati a quo cūq̄ dīcat. s̄z a quo cūq̄ ē accipiēda. ḡ eriā nibil de perit iusticie a quo cūq̄ iustiz̄ determinat qō ptinet ad rōnē iudicij. **P.** **D**icta punire ad iudicij ptinet. s̄z alig laudabilitē legitur pecata punisse q̄ m̄ auctoritatē n̄ hēbant sup illos q̄ puniebāt: sic **M**oses occidēdo egyp̄tiū et hētūr **E**xo. 2. Et Phinees fili⁹ **F**leazar **Z**ambrī filiū **H**alumī: vt legitur **N**ūe 21. 25. et reputatū est ei ad iusticiā: vt dī i p̄s ḡ usurpatō iudicij nō ptinet ad iusticiā. **P.** **P**tas spūalis distinguitur a tpali. s̄z qnq̄ plati hñtes spūale ptatē itromittit le de his q̄ ptinet ad secularē ptatē. ḡ usurpatū iudicij nō ē illicitū. **P.** **S**ic ad recte indicādū req̄ ritur auctoritas: ita etiā et iusticia iudicant̄ et scia ut ex dictis p̄z: s̄z nō dī iudicij eē ſiuſtu si aliq̄s iudicet nō hñs habitū iusticie yl̄ non hñs sciaſ iuris. ḡ etiā neq̄ iudicij usurpatū qō sit p̄ defectu auctoritatis sp̄ erit iuuſtu. **S**z h̄ ē qd̄ dī **R**o. 14. **T**u q̄ es q̄ iudiſcas alienū ſuū. **P.** **O**dicendū q̄ cū iudicij ſit ferendū ſm̄ leges scriptas ut dictus ē: ille q̄ iudicij fert legi dictū quodāmō iterptat̄ applicando ipſū ad particulare negociū: cuž autē eiusdē auctoritat̄ ſit legē iterptari z le

gē cōdere: sicut lex cōdi non pōt nisi publica auctoritate: ita nec iudiciū ferri pōt nisi publica auctē: q̄ quidē se extēdit ad eos q̄ cōtati subdūtur. t̄ iō sicut iūstū ēēt ut aligs 2 stringeret aliū ad lege suādā q̄ nō ēēt publi ca auctoritatē sancita: ita ēēt iūstū ēēt si aligs cōpellat aliquē ferre iudiciū qđ publica au citoritatē nō fert. **A**d primū ḡ dōq̄ pnum ciatio veritatis nō ip̄t̄at cōpulsionēs ad b̄ q̄ suscipias. s̄ libēr̄ e ynicuīq̄ ēēt recipere t̄ nō recipere put vult. s̄ iudiciū ip̄t̄at quā dā ip̄lusionē. t̄ ideo iūstū ēēt si aligs iudicet ab eo q̄ publicā auctoritatē nō bz̄. **A**d se cundū dicendū q̄ Moyses videt egyptiū occidisse q̄si ex inspiratōe dina auctoritatē adeptus: vt v̄ p̄ b̄ qđ dō Acti. **T**o percuſſo egyptio estimabat Moyses intelligē fratres suos: qm̄ vñs p̄ manū ip̄h̄ daret salutē isra bel. **V**el pōt dici q̄ Moyses occidit egypti um defendēdo eu q̄ iūriā patiebas cu mod ramine iculpate turele. vñ Amb̄ oicit in li de officys. q̄ q̄ n̄ repellit iūriā a socio cu p̄t̄ tā est i virtuō q̄ ille q̄ facit: t̄ iducit exēplum Moysi. **V**el p̄t dici sicut dīc Auḡ i qōnib̄ **E**xo. q̄ sic terra ante vtilia semia berbaraz in utiliū fertilitate laudat: sic illud Moysi fa ctū vitiosū gdē fuit sed magne fertilitatis si gnū gerebat iōstū. s̄ erat signū v̄tutis eius q̄ pp̄lm libatur" erat. **P**hinees aut dō ēēt ex inspiratōne dina zelo dei cōmotus b̄ fecit vel qz̄ l̄ nōdū esset sūm̄ sacerdos: erat tñ si lius sūm̄ sacerdotis t̄ ad eu b̄ iudiciū p̄t̄ bat: sicut t̄ ad alios iudices qbus b̄ erat p̄cē p̄t̄. **A**d tertiu dō q̄ p̄t̄ secularis subdit p̄p̄li sic corp̄ aie. t̄ iō nō est v̄surpatii iudi ciū si sp̄p̄alis plat̄ se iromittat de t̄p̄libus q̄stū ad ea in qbus subdis ei secularis p̄t̄s l̄. q̄ etia seculari p̄t̄te relinquit. **A**d q̄rtum dō q̄ habitus sciētie t̄ insticie sūt p̄fectōes singularis p̄sone. t̄ iō p̄ eoz̄ defectum non dī v̄surpatii iudiciū sicut p̄ defectū publice auctoritatē ex q̄ iudiciū vi coactiū bz̄.

Einde ſide

Rrandū ē de partib⁹ iusticie.
Et p̄ de prīb⁹ subiectiūis
q̄sūt sp̄s iusticie. s. distribu-
tiua ⁊ cōmutatiua. **A** 2º de
partibus q̄sī integralib⁹. **C** 3º de partibus q̄sī
potētialib⁹. s. de v̄tutib⁹ adiunctis. **C** irca
p̄mū occurrit duplex cōsideratio. Prima te-

XXXI

ipſis iuſticie partib⁹. Secunda d⁹ virtus oppoſitis. Et q⁹ reſtitutio v⁹ eē ac⁹ cōmutatiua iuſticie. p⁹ conſiderandū ē de diſtinctiōe iuſticie cōmutatiua et diſtributiua. 2⁹ de reſtitutōe. Circa priū querū quatuor. p⁹ v⁹ ſint due ſpēs iuſticie. iuſticia diſtributiua et cōmutatiua. 2⁹ v⁹ ſit eodē mō i⁹ eis medi⁹ ac cipiatur. 3⁹ utrū ſit earū uiformis uel m̄ tiplet mā. 4⁹ v⁹ ſit aliquā earū ſpecieꝝ iuſtū ſit idē qđ cōtrapaſſū.

Ad priū ſic proceſſus.

Vides q⁹ conuenienter ponent due ſpēs iuſticie. iuſticia diſtributiua et cōmutatiua. Nō. n. pōt eē iuſticie ſpēs qđ m̄titudini noſet cū iuſticia ad bonū cōe or̄dineſ. ſz diſtribuere bona cōia in multos nocet bono cōi multitudinis: tū q⁹ exhauiū ſope ſcōes: tū ēt q⁹ mores boſum corruſunt. Dic. n. Tulli li⁹ ſi lī⁹ de offiſcys. Sit deterior q⁹ accipit: et ad idē ſp expectādū paratio. q⁹ diſtributio nō p̄tinet ad aliquā iuſticie ſpēm. P. Iuſticia actē reddere vnicuiꝝ qđ ſuū ē ut ſ habitū ē: ſz i diſtributiōe n̄ rddif allicui qđ ſuū erat: ſz de nouo appropriaſ ſibi id qđ erat cōe. q⁹ h̄ ad iuſticia nō p̄tinet. P. Iuſticia nō ſolū ē in principe ſz etiā i ſubiectis: ut ſ habitū ē ſz diſtribuere ſep ad p̄ncipē p̄tinet. q⁹ diſtributiua nō p̄tinet ad iuſticiā. P. Diſtributiua iuſtū ē bonorū cōium: ut or i 5⁹ ethicoꝝ. ſz cōia p̄tinet ad iuſticiā legalē. q⁹ iuſticia diſtributiua nō ē ſpēs iuſticie particularis ſed iuſticie legalis. P. Unū et mīta nō d̄ſſificat ſpēm virtutis. ſz iuſticia cōmutatiua cōſtituit i hoc q⁹ aliqd reddif vni. iuſticia vero diſtributiua i hoc q⁹ aliqd das multis. q⁹ nō ſunt diuerſe ſpēs iuſticie. ſz h̄ q⁹ p̄b⁹ in 5⁹ ethicoꝝ. ponit duas p̄es iuſticie. et dīc q⁹ vna ē direcția i distributionib⁹: alia i cōmutatiuib⁹. P. v⁹ ſd q⁹ ſicut dictū ē: iuſticia particularis ordinat ad aliquā p̄uata pſonā q⁹ cōpaſ ad cōitate ſicut p̄ ad totū. pot̄ at ad aliquā p̄te duplex ordo attēdi. vñ qđē p̄t ad p̄te cui ſimilē ordo vñ p̄uata pſone ad alia et huic ordine dirigit cōmutatiua iuſticia q⁹ ſiftit i bis q⁹ mutuo ſunt iter duas pſonas ad iuicem. ali⁹ ordo attēdi totius ad partes. et huic ordini assimilaſ ordo eius qđ ē cōe ad ſingulas pſonas: quē qđē ordine dirigit iuſticia diſtributiua que ē diſtributiua cōium fm proportionalitate. et iō due ſunt iuſticie ſpe-

cies. ſ. diſtributiua et cōmutatiua. Ad priū ſd q⁹ ſicut i largitionib⁹ p̄uata per ſonariū cōmēdā ſuperatio. effuſio vero cōpaſ ita ēt i diſtributiōe cōium bonorū ē moſeratio ſuāda i q⁹ dirigit iuſticia diſtributiua. Ad ſecundū ſd q⁹ ſicut pars et totū qđā modo ſunt idē: ita id qđ ē totius qđā modo ē partiſ: et ita cū ex bonis cōib⁹ aliqd i ſingulos diſtribuit glibet aliquo mō recipit qđ ſuū ē. Ad tertii ſd q⁹ ac⁹ distributionis q̄ē cōium bonorū pertinet ſolū ad p̄ſidētēz cōibus bonis: ſz iuſticia diſtributiua ē ſi ſbditis qđ ū diſtribuit ſequitū. ſ. ſunt contenti in ſta diſtributiōe: q̄uis etiā diſtributio qñ ſiat bonorum cōium: nō qđē ciuitati ſed vni ſamilię. q̄ru diſtributio fieri pōt auctoſitatem alicui p̄uata pſone. Ad quartū ſd q⁹ moſ accipiuit ſpēm a termio ad quē: et ideo ad iuſticiā legalē p̄tinet ordinare ea q̄ ſunt priuata ſuū personarū i bonū cōe. ſz ordinare ecōuer ſo bonū cōe ad personas particulares per diſtributiōe ē iuſticie p̄ticularis. A gntus ſd q⁹ iuſticia diſtributiua et cōmutatiua nō ſolū diſtinguit ſi vnu et multa: ſz h̄ diuerſa debiti rōnē. alio. n. mō debet alicui id qđ ē cōe: alio id qđ ē p̄p̄uū.

Ad ſecundū ſic proceſſus.

Vides q⁹ mediū eodē mō accipiuit in iuſticia diſtributiua et cōmutatiua. Utraq. n. ſub iuſticie p̄ticulari cōtineat ut dictū ē: ſed i oib⁹ rēperantie vel fortitudinis p̄tib⁹ accipiuit vno mediū. q⁹ ēt eodē mō mediū ē acci piendū iuſticia diſtributiua et cōmutatiua. P. Forma virtutis moralis in medio cōſtituit qđ ſi rōnē determinat. cū q̄ vni v̄tutis ſit vna forma. videt q⁹ in utraq. ſit eodē mō mediū accipiēdū. P. In iuſticia diſtributiua accipiuit mediū attendēdo d̄ſſam dignitatē pſonarū. ſz dignitas pſonarū aitēdīt ēt i cōmutatiua iuſticia ſic i punitionib⁹. plus n. punit q⁹ p̄curit p̄cipē ſz q⁹ p̄curit p̄uata pſonā. q⁹ eodē modo accipiuit mediū i utraq. iuſticia. ſz h̄ qđ ſd ſicit in 5⁹ ethicoꝝ q⁹ i iuſticia diſtributiua accipiuit mediū ſz geometriā proportionalitatē: i cōmutatiua at ſi arithmetica. P. v⁹ ſd q⁹ ſicut dictū est: i diſtributiua iuſticia das aliqd allicui p̄uata pſone inq̄tu id qđ ē toti ē debitu parti qđ qđē tanto mai⁹ ē quanto ipsa pars maiore principalitatē h̄ in toto. et iō i diſtributiua

In iustitia tanto plus alicui de bonis cōsib' da tur quanto illa psona maiore bz principalita tē in cōitate: qdē p̄cipalitas in aristocra tia cōitate attēdis fm virtutez: in olycratia scđm diuitias. in democracia fm libertatē. & in alib' alib'. & iō i iusticia distributiva si ac cipit inmedii bz eq̄litarē rei ad rē. s̄ fm ppor tionē rerū ad psonas: ut. s. sicut vna psona ex cedit aliā: ita etiam res q̄ daf' vni persone ex cedit rē q̄ daf' aliā. & iō dīc p̄bs q̄ tale medi um ē fm geometricā proportionalitatē i q̄ attēdis eq̄le nō fm q̄ntitatē s̄ fm pportōez sicut si dicam' q̄ sic se hñt sex ad quatuor: ita se hñt tria ad duo: qz utrobiq̄ ē sex galera pportio i q̄ mai' bz totū min' & mediā p̄tez ei'. nō at ē eq̄lis excessus fm q̄ntitatēz: quia sex excedunt quatuor i duob'. tria vero excedunt duo i uno. s̄ i cōmutatōib' reddit̄ aliq̄d ali cui singulare personae p̄p̄t rē ei' q̄ accepta ē: vt maxime p̄z i éptione & venditione i gbus p̄ iuenis rō cōmutationis. & iō oꝝ adeq̄re rē rei: ut q̄nto iste plus bz q̄z sūl sit de eo qdē est alteri' tātudē restituat ei cui' ē. & sic fit eq̄li tas fm arismetricā medietatē q̄ attēdis fm parē q̄ntitatis excessū: sic gn̄qz est mediū iter sex & quatuor: i vnitate. n. excedit & excedi tur. si ḡ a principio vtereq̄ h̄ebat gn̄qz & vñ' eoz accepit vñ' de eo qdē ē alteri'. vñus sci licet accip̄ēs habebit sex. & aliū relinquent quatuor. erit ḡ iusticia si vtereq̄ reducas ad me diū vt accipiat vñ' ab eo q̄ bz sex & des' ei q̄ bz quatuor. sic. n. vtereq̄ habebit gn̄qz qdē est mediū. **A**d primū ḡ dō q̄ i aliū vñtib' moralib' accip̄is mediū fm rōnē & nō fm rē. s̄ i iusticia accip̄is mediū rei. & iō bz diuersitātē rex d̄r̄is mode mediū accip̄is. **A**d secundū dō q̄ generalis forma iusticie est equalitas i qua dñent iusticia distributia cū cōmutatiua. i vna m̄ iuenis equalitas fm pportōnalitatē geometricā: in alia fm arismetricā. **A**d tertium dō q̄ i actionib' & passionib' cōditio psonae facit ad q̄ntitatē rei. maior. n. ē iniuria si p̄ciat̄ princeps q̄z si percuriatur p̄uata persona. et ita cōditio psonae i distributiua iusticia attēdis fm se. i cōmutatiua at fm q̄ p̄ bz diuersificat̄ res.

Ad tertium sic proce

cedit. **V**ides q̄ mā vtriusq̄ iusticie nō sit di uersa. **P**risitas. n. māe facit d̄rsitatem. fortutis vt p̄z tēperantia et fortitudine. si ḡ distributie

iusticie et cōmutatiua sit d̄rsā mā. videſ q̄ nō cōtineātur bz vna v̄tute. s. sub iusticia.

D. Distributio q̄ p̄tinet ad iusticiā distributiuā ē pecunie vel bonoris v̄l alioꝝ q̄cūq̄ di sp̄tiū p̄nt̄ iter eos qui cōitate cōicāt ut d̄r i s̄ ethicoꝝ. q̄rl̄ ēt ē cōmutatio int̄ psonas adi uicē q̄ p̄tinet ad cōmutatiuā iusticiā. ḡ nō ē d̄rsā mā distributiuē et cōmutatiue iusticie.

S. Si sit alia mā distributiuē iusticie et alia mā cōmutatiue p̄p̄t bz q̄ differūt specie vbi nō erit differētia specie: nō debebit esse māe diuersitas. s̄ p̄bs ponit vñā speciez cō mutatiue iusticie q̄ tñ bz multiplice matiaz nō ḡ videſ ee multiplex mā baz sp̄erū. **J**n cōtrariū ē qdē d̄r in s̄ ethicoꝝ. q̄ vna sp̄es iu sticie est directua i distributionib': alia i cō mutationibus. **D**'o dicendū q̄ sicut s̄ dic tū ē iusticia ē circa quasdā op̄tōes exterio res. s. distributionē et cōmutatōem: q̄ gdez sūt p̄lus q̄rūdam exterioꝝ vel rerū vel p̄sōaz vel ēt opeꝝ. rex qdē sic cū aligs v̄laufert vel restituit alteri suā rē: p̄fōarū at sic cū aligs i ipsā personā hois iuiriā fac̄: puto p̄cutiēdo vel cōuictiādo aut etiā cū irreuerentiā exhibet. operū at sic cū aligs iuste abalio exigit: vel alteri reddit̄ aliqd op̄. s̄ ḡ accipiam' vi mān vtriusq̄ iusticie ea q̄rū operationes sc̄ v̄lus eadez ē materia distributie et commu tatiue iusticie. nam et res distribui possūt a cōi i singulos et cōmutari d̄ uno i aliū: et ēt ē qdām distributio laboriosoz operū et r̄co pensatio. s̄ aūt accipiam' vt māz vtriusq̄ iu sticie actions ipsas principales gbus vñur psonis reb' et opib': sic iuenis v̄trobisq̄ alia mā. nā distributiuē iusticia est directua di stributiōis. cōmutatiua vero iusticia ē dire cōtua cōmutationū q̄ attēdi p̄t̄ iter duas p sonas quarū qdā sūt iuolūtarie qdā v̄o volū tarie. iuolūtarie qdē qñ aligs vñt̄ re alteri' psona vel ope eo iuito. qdē qdē cōtingit qñz occul̄te p̄ fraudē: qñz quidē manifeste p̄ vio lētiā. utruq̄ at cōtingit aut i rē aut i psona p̄priā aut i psonā iuictā. i rē qdē si occul̄te vñ' rē alteri' accipiat vocatur furtū. si at ma nifeste vocatur rapina: i psonā at p̄priā k̄ q̄tū ad ipsā cōsistētiā p̄soe: vel q̄tū ad digni tate ip̄si'. si at q̄tū ad cōsistētiā psonae: sic le ditur aligs occul̄te p̄ dolosā occisionē seu p̄ cussionē et p̄ veneni exhibitionē. manifeste at p̄ manifestā occisionē aut per icaceratōne aut p̄ hyperatōne seu mēbri m̄utilatōem.

q̄tū āt ad dignitatē persone ledīf alīqs. occulte qdē per falsa testimonia seu derractio-
nes qb' alicui auffert famā suā t p alia b'mo-
di. manifeste āt p accusationē i iudicio seu p
duiti illatōez. q̄tū āt ad psonā cōiūctā ledi-
tur alīgs i vpxre vt i plib⁹ occulite p adul-
terii. i suo aut cū alīgs fuū seducit ut a do-
mino discedat. t h' etiā manifeste fieri pñt.
t eadē rō ē de alīs psonis cōiūctis i q̄s etiā
pñt oib⁹ modis iurie cōmitti sicut i psōaz
principale. s; adulterii t fuū seductio sūt p
prie iurie circa has psōas: tñ qz fuū ē posses-
sio qdā oīi h' refert ad furtū. voluntarie āt cō-
mūtationes dicūt qñ alīgs voluntarie trās-
fert rē suā i alterū. t si qdē simpliciē i alterū
trāsferat rē suā absq; debito sicut i donatōe
nō ē act⁹ iusticie s; liberalitatis. itātū āt ad
iusticiā voluntariā translatio pñinet i c̄tū est
ibi aliqd de rōne debiti: qdē qdē cōtingit ml
tipliciē. vno qñ gs transfert simpliciē rē su-
am i alterū p recōpensatione alterius rei. si
cuit accidit i vēditōe t ep̄tiōe. alio qñ alīgs
tradit rē suā alteri cōcedē ei vñi rei cū dñi
to recipandi rē. t si qdē gratis cōcedit usū
rei vocat vñi fruct⁹ i reb⁹ q̄ aliqd fructificat
vel simpliciē mutuū seu accōmodatiū i reb⁹
q̄ nō fructificant: sicut sūt denary vasa t h'
mōi. si vero nec ipse vñus gratis cōcedit vo-
cas locatio t cōductio. 3° mō alīgs tradit rē
suā vt recipandā nō rōne vñus s; vel rōe cō-
seruatōis sicut i deposito: nel rōne obligatō-
nis sicut cū gs rē suā pignori obligat: seu cū
alīgs p alio fideiubet. i oib⁹ āt h'mōi actō-
nib⁹ sive voluntarijs sive iuolūtarijs est eadē
rō accipiendo mediū fm eq̄litatē recōpensa-
tionis. t iō oēs iste actōes ad vñā spēz iusti-
cie pñinet. s. ad cōmutatiā! Et p h' p3 rñsto
ad oba.

Ad quartum sic pro-
cedit. Videſ p iustū sit simpliciē idē qdē cō-
trapassū. Judiciū. n. dñm ē simpliciē iustū. s;
bec ē forma diuini iudicij vñ fm p alīgs
fecit patiā: s; illud Marth. 7°. In q̄ iudicio
iudicaueritis iudicabim⁹. t i q̄ mensura mē-
si fueritis remetief vobis. ḡ iustū ē simpliciē
idē qdē ſpassū. P. In vtraq; iusticie specie
datur aliqd alicui fm quādā equalitatē. i re-
spectu qdē ad dignitatē psonē i iusticia di-
ſtributiā: q̄ gde psonē dignitas maxie vi-
def attendi fm opa qb' alīg cōitati seruūt

i respectu āt ad rē i q̄ gs dāniſicat⁹ est i iusti-
cia cōmutatiā. scđz āt vtrāq; equalitatē
alīgs c̄trapatiſ scđz p̄ fecit. ḡ videſ p̄ iustū
simpliciē fit idē qdē ſpassū. P. Maxime
videſ p̄ nō oīs aliquē c̄trapatiſ scđz p̄ fecit
pp̄ differentiā voluntarij t iuolūtarij. g. n. i
uolūtarije fecit iuuryſ min⁹ pñiſ: sed volun-
tariū t iuolūtariū q̄ accipiūt ex pte nra nō
diuersificat̄ mediū iusticie qdē ē mediū rei t
nō quo ad nos. ḡ iustū simpliciē videſ ee idē
qdē c̄trapassū. H̄z h̄ ē p̄ pbs i s̄ ethicorū
pbat nō qdlibet iustū ē c̄trapassū. R. vñ
dō p̄ h' qdē dicif c̄trapassū importat equa-
lem recōpensationē pñsōis ad actionē pce-
dentē. qdē qdē pp̄yſſimie dñ i passionibus i
iuriosis qb' alīgs psonā pñimi ledit: pura fi-
pçutit p̄ repūtiaſ. t h' quidē iustū dēfīnia-
tur i lege Exo. 21°. Eddet aīaz p aīa. oculū
p oculo r̄c. t q̄ etiā auferre re alteri⁹ ē qdē
dā iustū facere. iō secūdario ēt i bis dicitur
contrapassū prout. s. aliquis qui dānum in-
tulit in re sua etiā ipse dāniſiceſ. t h' etiā iu-
stū dānu cōtineſ i lege Exo. 22°. Si quis lu-
rat⁹ fuerit bouē aut ouē t occiderit vel ven-
diderit: quinq; boues p vno boue reflūtuer:
et quatuor oues p vna oue. 3° vno transſer-
nomē c̄trapassū ad voluntariās cōmutatio-
nes i quib⁹ vtriusq; ē actio et passio: s; volu-
tariū diminuit de rōe pñsōis ut dictū ē. i oī
b' āt bis vñ fieri scđz rōne iusticie cōmuta-
tione recōpēſatio scđz equalitatē: ut. s. passio r̄
cōpēſata sit. equal' actiōi. n̄ āt sp̄ ēt equalis
si idē sp̄ aliquis patereſ qdē ſec. n̄ pñio qui
dē cū aliquis iuoriole ledat alteri⁹ psonā ma-
iorē maior ē actio. q̄ passio eiulde ſpēi quā
ipse patereſ. et iō ille q̄ pçutit pñcipē n̄ ſolū
repūtē s; multo graui pñiſ: ſilē etiā cum
gs aliquē iuolūtariū i re sua dāniſicat ma-
ior ē actio q̄ ēt passio ſi ſibi ſola res illa au-
ferret: qz ipſe qui dāniſicauit alium in re sua
nib⁹ dāniſicareſ. et iō pñiñt i hoc p̄ ml
tipliciē ſituar: qz ēt n̄ ſolū dāniſicauit psonā
pñiñtā ſed rē publicā ei⁹ tutele ſecurita-
tē ſitringendo. ſilē etiā nec i cōmutatiōibus
voluntarijs ēt ſp̄ equal' passio ſigſ daret res
ſua accipieſ rē alteri⁹: qz ſore res alteri⁹ ēt
multo maior q̄ ſua. et iō oī ſcđz quādā pro-
portionatā cōmeſuratiōe adequare paſſionē
actōi cōmutationib⁹. ad qdē iuēta ſunt nū
miſmata. et ſic c̄trapassū eſt cōmutatiū ſu-
nū. i distributiā āt iusticia locū nō habz. qz

Ende nīc

Ad pñmū ſi proce

Ad ſecundū ſi

in distributiva iusticia nō attendit eq̄litas s̄m pportionē rei ad rē v̄l passiōis ad actō nē. vii dī cōtrapassū: s̄z s̄m pportionalitatem rei ad plōas et s̄ dictū ē. Ad p̄mū ḡ dicē dū q̄ illa forma dimini iudicij attēdit s̄z rō nē cōmutatiue iusticie: put. s̄. r̄compēsat p̄ mia meritū et supplicia p̄ctis. Ad scdū dō q̄ si alicui q̄ cōtitati fuiisset retribueretur aliqd p̄ seruitio ip̄so: nō esset b̄ distributie iusticie: s̄z cōmutatiue. i. distributiva. n. iusticia nō attēdit eq̄litas ei⁹ q̄d qs accipit ad id q̄d ip̄se ip̄pendit: s̄z ad id q̄d aliis accipit s̄m modū vtriusq; persone. Ad t̄tū dicendū q̄ q̄n actio iurisq; est voluntaria excedit iuri am. et sic accipit ut maior res. vii oꝝ maiores penā ei recōpēsari nō s̄m differētiā quo ad nos: s̄z s̄m differentiā rei.

Dande s̄cide
randū ē de restituōe. Et circa b̄ q̄rūt octo. p̄ cuius actus sit. 2° vtr̄ necesse sit ad salutē oē ablatū restitui 3° vtr̄ op̄orteat illud multiplicatiū restituē 4° vtr̄ op̄orteat restitui quod quis non absulit. 5° vtr̄ op̄orteat restitui ei a quo acceptū ē. 6° vtr̄ op̄orteat restituere eū q̄ accepit. 7° vtr̄ aliquē aliū. 8° vtr̄ sit statim restituendū.

Ad primū sic proce
ditur. Videl q̄ restitutio nō sit ac̄t iusticie cōmutatiue. Iusticia. n. respicit rōnē debiti s̄z sicut donatio p̄t cē ei⁹ q̄d nō debet: ita ēt et restitutio. ḡ restitutio nō ē ac̄t alicui⁹ p̄t iusticie. P. Illud q̄d īā trāsyt et nō ē restitui nō p̄t. s̄z iusticia et iūsticia sunt circa q̄dā actiones et passiōes q̄ nō manēt s̄z trāsēt ḡ restitutio nō videt eē ac̄t alicui⁹ p̄t iusticie. P. Restitutio ē q̄dā recōpensatio ei⁹ q̄d subtractū ē: s̄z aligd p̄t hōi substrahi nō solū ī cōmutatiōe s̄z ēt ī distributiōe: puta cū aligs distribuēs min⁹ dat alicui q̄d dēat h̄re. ḡ restitutio nō magis ē ac̄t cōmutatiue iusticie q̄d distributie. S; 3. Restitutio ablatōi opponit. s̄z ablatio rei alienē ē ac̄t iūsticie circa cōmutationes. ḡ restitutō ei⁹ ē ac̄t iusticie q̄ ē ī cōmutationib⁹ directiua. P. dō q̄ restituere nihil aliud esse v̄r q̄d iterato aliquē statuere ī possessionē v̄l do minū rei sue. et ita ī restitutio attēdit eq̄

litas iusticie s̄m recōpēsatōe rei ad rē q̄d p̄tiner ad iusticiā cōmutatiū. et iō restitutio ē ac̄t cōmutatiue iusticie: qñ. s. res vni⁹ ab alio h̄e uel p̄ voluntatē ei⁹ sicut ī mutuo vel deposito vel ī voluntatē ei⁹ sicut ī rapia l̄ surto. Ad primū ḡ dō q̄ illud q̄d alteri non debet nō ē pp̄rie loquēdo ei⁹ et si aliqui eius fuerit et iō magis v̄r ēē noua donatio q̄d restitutio cū qs alteri reddit q̄d ei non debet. h̄z t̄tī aliquā similitudinē restitutōis: q̄z res mālitē eadē ē: nō t̄tī est eadē s̄m formale rōnē quā respicit iusticia q̄d ē ēē suū alicui⁹. vii nec p̄ p̄rie restitutio d̄r. Ad secundū dicendum q̄ nomē restitutōis īq̄tū imponit iteratōne quādā sup̄pōit rei idēptitatē. et iō s̄m p̄inaz ip̄ositione noīs restitutio videt locū h̄re p̄cipue in rebus exteriorib⁹: q̄ manētes eades et s̄m substantiā et s̄z ius dñi ab uno p̄nt ad aliū deuenire. s̄z sicut ab h̄mōi rebus nomē cōmutatiōis trāslatū ē ad actiōes v̄l passiōes q̄ p̄tinēt ad reuerētiā vel iūriā alicuius p̄so ne seu noctūmentū ul̄ p̄fectū: ita ēt nomē restitutio ad b̄ deriuāt: que h̄z realiter n̄ manēt t̄tī manēt ī effectu vel corpāli: puta cūz ex p̄cūsōde ledī corp⁹. vel q̄ ē ī opinione hominū: sicut cū aligs verbo opprobioso remanet infamat vel eriā minoratus ī suo honorē. Ad t̄tū dō q̄ recōpensatio quā fac̄ distri buens ei cui dedit minus q̄d debuit sit per cōparationē rei ad rē: ut si quanto minus habuit q̄d debuit tanto plus ei def. et ideo īā p̄net ad iusticiā cōmutatiū.

Ad secundū sic pro
cedit. Videl q̄ n̄ sit ncciuā ad salutē q̄ fiat restitutio eius q̄d ablatū ē. Qd. n. ē ip̄ossibile nō ē de necessitate salutis: s̄z aliqui ip̄ossibile ē restitutē id q̄d ē ablatū: puta cū aligs abstulit alicui mēbrū vel vitā. ḡ nō v̄r ēē de necessitate salutis q̄ aligs restituat q̄d alicui abstulit. P. Cōmittere aliquō p̄ctū nō ē d̄ ne cessitate salutis: q̄z sic hō eēt pplexus. s̄z qñz illud q̄d auferē nō p̄t restitui sine p̄ctō: puta cū aligs alicui famā abstulit v̄x dicendo ḡ restituere ablatū nō ē de necessitate salutis. P. Qd factū ē nō p̄t fieri ut factū nō fuit. s̄z aliqui alicui auferē honor sue p̄sonē ex h̄ ip̄o q̄ passus ē ab aliquē iūste vitupāte eū. ḡ nō p̄t sibi restitui q̄d ablatū est. et ita nō ē d̄ necessitate salutis restitutē ablatū est. P. Ille q̄ sp̄edit aliquē ab aliquē bono cōsequēdo videt